

Terugblik op Alblasserdam

Deel III

door

Hennie van der Zouw

Een derde bundel van Columns eerder verschenen op

www.alblasserdam.net

Column 37 t/m 54

Hennie van der Zouw publiceerde al eerder onder het pseudoniem H.V. Anderz:

Voetbal:

Voetbalfinales
Het Internationale Clubvoetbal

Schaatsen:

De Olympische Geschiedenis van het Langebaanschaatsen. Editie 2013 (Niet meer leverbaar)
De Olympische Geschiedenis van het Langebaanschaatsen van 1924 t/m 2014 (Niet meer leverbaar)
De Olympische Geschiedenis van het Langebaanschaatsen van 1924 t/m 2018
Langebaanschaatsen tijdens het Coronajaar van 2020 t/m 2021

Wielrennen:

De Geschiedenis van de Ronde van Frankrijk van 1903 t/m 2017
De Geschiedenis van de Ronde van Italië van 1909 t/m 2017
De Geschiedenis van de Ronde van Spanje van 1935 t/m 2017
De Drie Grote Wielerrondes van 2018
De Drie Grote Wielerrondes van 2019
De Drie Grote Wielerrondes van 2020
De Drie Grote Wielerrondes van 2021 (In ontwikkeling)

Fictie: De Geheimen van de Second Founding Fathers

De Roëll Code - Deel I: Het Ontwaken van de Giganten
De Roëll-Code – Deel II: Het Sluimeren van Giganten (In ontwikkeling)

Onder eigen naam verscheen:

Terugblik op Alblasserdam - Deel I (Column 01 t/m 18)
Terugblik op Alblasserdam - Deel II (Column 19 t/m 36)
Terugblik op Alblasserdam - Deel III (Column 37 t/m 54)
Terugblik op Alblasserdam – Deel IV (Column 55 t/m 72) (In ontwikkeling)

Familie-Biografieën

Adriaan van der Zouw - Hij had zijn hart verpand aan het Water. Deel 1
Hein - Mijn veel te jong overleden Oom
Adriaan van der Zouw - Hij had zijn hart verpand aan het Water. Deel 2
Maria Clasina van der Zouw (In ontwikkeling)

De verzamelde Columns van Hennie van der Zouw

Deel III: Column 37 t/m 54.

Zoals eerder verschenen op www.alblasserdam.net

Met dank aan het Internet en FotoSketcher.

Bewerking omslag en andere afbeeldingen: Hennie van der Zouw.

Eerste Druk.

Juli 2021.

Brave New Books.

Copyright © 2021 H.V. Anderz.

Toestemming wordt verleend tot het kopiëren, verspreiden en/of wijzigen van dit document onder de bepalingen van de GNU Vrije Documentatie Licentie, versie 1.2 of iedere latere versie uitgegeven door de Free Software Foundation; met als Omslagteksten voor de Voorkant en met als Omslagteksten voor de Achterkant. Een kopie van de licentie is opgenomen in de sectie getiteld "GNU Vrije Documentatie Licentie".

Voorwoord

In 2013 ben ik begonnen als vrijwilliger bij het Papendrechtse internetbedrijf Bezichtig.nu, wat sinds 2016 bekend is onder de naam www.avant.nl.

Daar hou ik o.a. de nieuwswebsites van de zes Drechtsteden bij.

Dit werken aan nieuwswebsites stimuleerde me om nog meer te gaan schrijven. Zo heb ik inmiddels onder pseudoniem onder andere al een aantal boekjes over schaatsen, wielrennen en voetbal gepubliceerd.

Maar dat is nog niet alles.....

Dit boekje bevat mijn derde verzameling 'columns' (nummer 37 t/m 53) over de geschiedenis van Alblasserdam, welke sinds 2013 op de nieuwswebsite van Alblasserdam, op www.alblasserdam.net verschenen zijn. Een 'column' van mij is niet een column in de ware zin van het woord, maar heeft altijd wel een geschiedkundige insteek die met Alblasserdam te maken heeft, maar ik begeef me in mijn 'columns' ook op paden buiten Alblasserdam.

Veel plezier met dit boekje.

Hennie van der Zouw.

Juli 2021.

Alblasserdam.

Inhoudsopgave:

Voorwoord	009	
Inhoudsopgave	011	
XXXVII	Waarom werd 150 jaar Nieuwe Waterweg geen groot feest in Alblasserdam?	013
XXXVIII	Het is of Amsterdamse werf van Alb'damse Broers von Lindern nooit heeft bestaan?	024
XXXIX	Is de zoon van een dochter van Alblasserdam een kleinzoon van Alblasserdam?	035
XL	De reizen van het VOC Schip 'De Nieuwland' tussen 1733 en 1746	046
XLI	Gebeurtenissen van 75 jaar geleden slaan hun slagschaduwen over Alblasserdam	058
XLII	Alblasserdam en de langste dag van het Jaar	070
XLIII	De Amsterdamse werf van Gebroeders von Lindern in Amsterdam heeft echt bestaan	079
XLIV	Herman van der Horst een Alblasserdamse filmpionier en wereldberoemd regisseur	091
XLV	Einde van wereld en ook van Alblasserdam vond gelukkig niet plaats op 26-09-1983	096
XLVI	Brugwachter van Holten doet verslag over Meidagen 1940 bij Brug over de Noord	106
XLVII	Is Alblasserdamse Pieter de Hoochplaats vernoemd naar schilder of naar vrachtschip?	115
XLVIII	Is Alblasserdamse Pieter de Hoochplaats vernoemd naar vrachtschip of naar schilder?	121
XLIX	Piet Kraak, een in Alblasserdam geboren Olympische Voetbal Legende	136
L	Herinneringen van een Alblasserdammer aan de Japanse interneringskampen	145
LI	Hebben Alblasserdammers Eerste Pinksterdag 1940 de laatste vluchten gezien?	155
LII	Onze Jaap Paans is de tweeëntwintigste Burgemeester van Alblasserdam	166
LIII	Waar is het woonerf met de naam Brunel naar vernoemd?	179
LIV	De Wereld en uw columnist staan stil bij het einde van de Eerste Wereldoorlog	186
Nawoord	195	

Terugblik op Alblasserdam

Door Hennie van der Zouw

XXXVII. Waarom werd '150 jaar Nieuwe Waterweg' niet als een groot feest in Alblasserdam gevierd?

Waarom was het feit dat 150 jaar geleden met het graven van de Nieuwe Waterweg begonnen werd geen groot feest in Alblasserdam? Het was maandag 31 oktober 2016 precies 150 jaar geleden, dat de eerste spade de grond in ging voor de aanleg van de Nieuwe Waterweg. Reden voor een feestje bij de Maeslantkering en bij Fort 1881 in Hoek van Holland, vond Rijkswaterstaat. Maar geen reden tot een feestje in Alblasserdam. Terwijl toch Alblasserdam en haar scheepswerven enorm geprofiteerd hebben van de snellere verbinding met de Noordzee.

Op deze bovenstaande plekken in Hoek van Holland is een tentoonstelling te zien over het stuk waterbouwkundig vernuft van ingenieur Pieter Caland.

Aan het begin van de middag was er een botenparade van de Maeslantkering naar Fort Hoek van Holland vertrokken. Daar stond burgemeester Aboutaleb van Rotterdam klaar om de schepen te verwelkomen. Er klonken saluutschoten.

Directeur-generaal Dronkers van Rijkswaterstaat blikte op het jubileumfeest ook vooruit en kondigde de start van de verdieping van de Nieuwe Waterweg aan. Die wordt uitgebaggerd naar 17 meter onder NAP voor de steeds groter wordende schepen. Het project gaat 60 miljoen euro kosten.

Basisschoolleerlingen hebben die maandagochtend een kruiwagenrace gehouden in Hoek van Holland. Ze verplaatsten een kuub zand van A naar B. Daarmee verwezen ze naar de manier waarop de Nieuwe Waterweg werd uitgegraven.

Voor de aanleg van de 'slagader van de Nederlandse economie' waren jarenlang arbeiders in de weer met spades en kruiwagens. In het midden van de 19e eeuw was Rotterdam al een belangrijke havenstad. De stad profiteerde van haar gunstige ligging als overslagplek voor goederen die van en naar Duitsland moesten worden vervoerd. Terwijl de schepen steeds groter werden en dus meer diepgang kregen, verzandde de belangrijkste verbinding tussen de haven en de zee. Daarom werd in

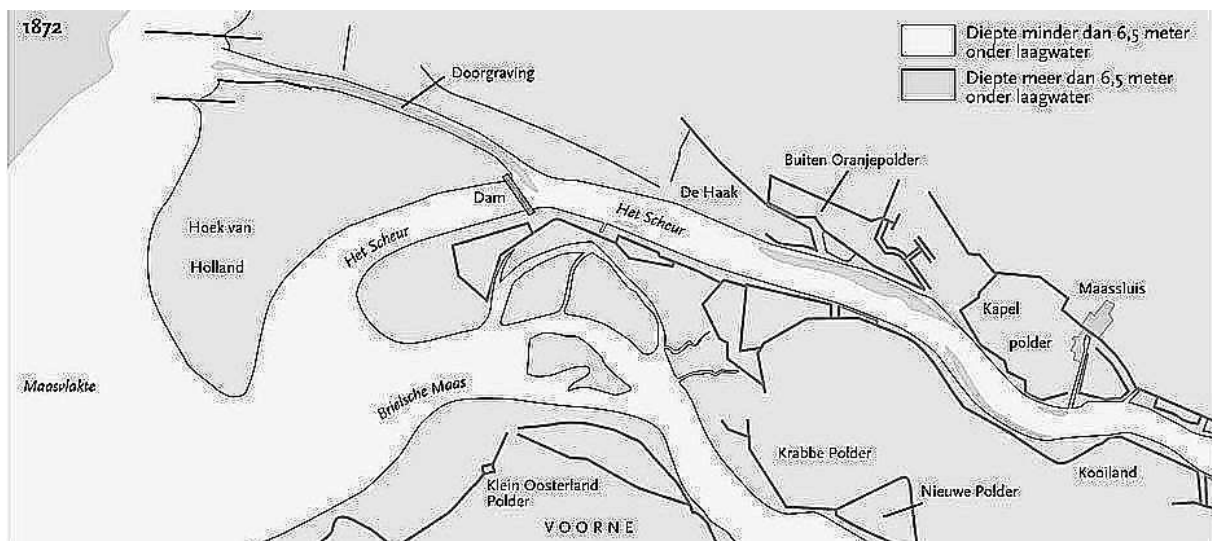
1863 besloten om een nieuwe zeeverbinding te graven: de Nieuwe Waterweg. Omdat Rotterdam niet mocht worden voorgetrokken kreeg Amsterdam ook een nieuw kanaal naar de zee: het Noordzeekanaal. Maar laten we eens even terug gaan naar het jaar 1872 toen er begonnen werd met de aanleg van de Nieuwe Waterweg. Wat gebeurde er toen allemaal nog meer in de wereld?

- De ingebruikname van de Moerdijkbrug in de spoorlijn Lage Zwaluwe-Dordrecht, waardoor Holland per trein verbonden werd met Brabant. De brug was de langste van Europa en werd gebouwd door Van Vlissingen & Dudok van Heel. De officiële opening was op 31 december 1871. (Zie foto hiernaast).
- De oprichting van het eerste nationale park ter wereld: Het Yellowstone National Park.
- Het eerste schip vaart door de Nieuwe Waterweg: de Richard Young.
- Aletta Jacobs is de eerste vrouw die toegelaten wordt tot een Nederlandse universiteit, de Rijksuniversiteit van Groningen.
- Het Parijse operatheater Folies Trévise wordt herdoopt in Folies Bergère.
- Afvaart uit Rotterdam van het stoomschip met dezelfde naam naar New York. Daarmee komt de eerste geregelde lijnverbinding van Rotterdam naar New York tot stand.
- Grote uitbarsting van de vulkaan Merapi op Java, waarbij veel doden vallen.

- De eerste voetbalwedstrijd tussen landen wordt gespeeld. Het Engels voetbalelftal speelt tegen het Schots voetbalelftal met 0-0 gelijk.
- Nederland verkoopt haar 60 forten en kastelen langs de Ghanese kust aan de Britten. Na de afschaffing van de slavernij in 1863 leveren deze niets meer op.
- George Smith, een leerling van Henry Rawlinson, slaagt erin een aantal spijkerschrift-tabletten te ontcijferen die een vroege versie van het zondvloed-verhaal bevatten.

De Nieuwe Waterweg is het laatste stuk van de verbinding van Rotterdam met de zee, en kwam in 1872 tot stand. De lengte van deze doorgraving van de duinen bij wat nu Hoek van Holland heet, maar destijds tot de gemeente 's-Gravenzande behoorde, bedroeg 4,3 km. Door de verbreding van het strand is ze nu wat langer: tot aan het eind van de splitsingsdam die hij deelt met het Calandkanaal, waar de Maasmond begint ca. 7 km. Vanaf 1877 werd de doorgang belangrijk verbreed en verdiept en kwam echt een nieuwe waterweg tot stand.

Dat was dus in 1877. wat gebeurde er nog meer in 1877?

- In het Verenigd Koninkrijk treedt de "Royal titles act" in werking, die aan koningin Victoria de titel "Keizerin van India" geeft.
- Alexander Graham Bell demonstreert de telefoon voor het publiek met een verbinding tussen Boston en Salem, Massachusetts.
- De Britse afgezant Theophilus Shepstone proclameert op het kerkplein van Pretoria de annexatie van de Boerenrepubliek Transvaal.
- In Rotterdam wordt het luchtspoor geopend. Het 2,2 kilometer lange Binnerotteviaduct verbindt het Centraal Station via Station Blaak met het zuiden. Ook de Willemsspoorbrug over de Nieuwe Maas wordt in gebruik genomen.

- In Rotterdam wordt Station Rotterdam Zuid in gebruik genomen en geopend.
- In Wimbledon, een voorstad van Londen, begint het eerste Britse tennistoernooi.
- De astronoom Asaph Hall ontdekt dat Mars een maantje heeft: Phobos. Later wordt nog een tweede satelliet waargenomen en hij noemt deze Deimos.
- Schiaparelli ontdekt, tijdens de opposities van Mars (tot 1888) kanaalvormige structuren op de planeet die hij "canali" noemt. Het geeft later aanleiding tot heftige discussies over al dan niet leven op Mars naar aanleiding van de kanalen die men meent te zien (Marsmannetjes). Latere waarnemingen hebben aangetoond dat er van kanalen geen sprake is op deze planeet.
- Thomas Edison toont zijn nieuwste uitvinding, de fonograaf, de voorloper van de grammofoon aan het publiek. (Zie de foto hieronder).

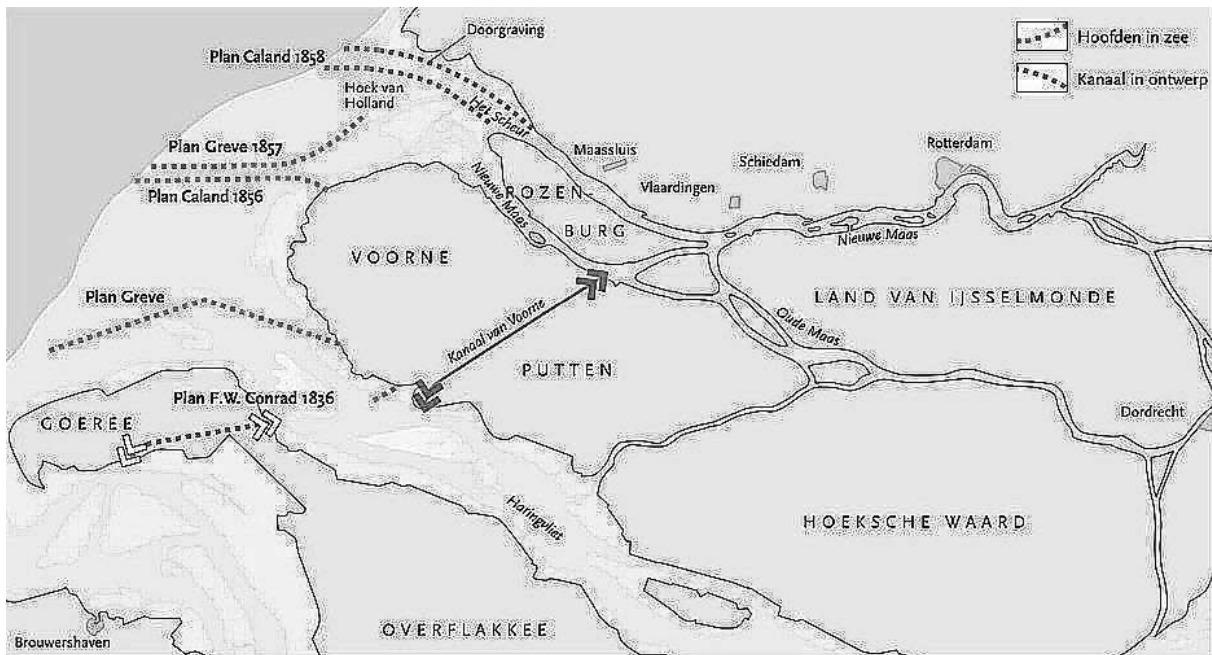
- Henry Morton Stanley, met zijn door de New York Herald gefinancierde expeditie, verkent de loop van de Loelaba-Kongo en bereikt na vele ontberingen de Atlantische kust. Hij zeilt vervolgens langs de Kaap terug naar Zanzibar en met dit feit zijn de Niger, de Nijl, de Zambezi en de Kongo verkend.
- De Groningse schoolmeester Pieter Roelf Bos is de redacteur van een nieuwe atlas: de Bosatlas.
- De Nieuwe Rotterdamsche Courant is het eerste ochtendblad van Nederland.

Rotterdam was in het midden van de 19e eeuw dus al een van de grootste havensteden geworden. Dit kwam onder meer door het grote aandeel aan doorvoer naar Duitsland en Engeland. De toename van het aantal scheepsbewegingen leidde tot een capaciteitsprobleem. De delta van de Rijn was halverwege de 19e eeuw bovendien zo vertakt dat het voor de moderne grotere schepen van die tijd steeds moeilijker werd om de haven van Rotterdam te bereiken. Er moest een oplossing gevonden worden. Vooral met het oog op de Rotterdamse toekomst. De wet van 1963 maakte dit mogelijk. Voor we verder gaan met het verhaal van de Nieuwe Waterweg, kijken we nog even de wereld van 1963 in.

Het jaar 1863, wat gebeurde er nog meer?

- James Plinton krijgt octrooi op de rolschaats.
- De Metro van Londen opent zijn eerste lijn, van Paddington Station naar Farringdon Station. Het is de eerste ondergrondse in de wereld.
- Alanson Crane verkrijgt patent op de brandblusser.
- Eerste bijeenkomst van het comité van vijf onder leiding van Henri Dunant. Dit is de eerste stap naar de stichting van het Rode Kruis.
- De Deense prins Willem bestijgt de Griekse troon als koning George I. Hij is een zoon van koning Christiaan IX van Denemarken.
- In de Slag bij Chancellorsville verslaat het Army of Northern Virginia onder Robert E. Lee het noordelijke Army of the Potomac, aangevoerd door generaal-majoor Joseph Hooker. De noordelijken moeten zich weer uit Virginia terugtrekken.
- De Nederlandse regering-Thorbecke krijgt de Wet op het Middelbaar Onderwijs door het parlement. Instelling van een nieuw schooltype: de HBS en de Polytechnische school te Delft.
- Afschaffing van de slavernij in Suriname en Curaçao en Onderhorigheden, viering Ketikoti. Wat dit is moet u zelf maar even opzoeken.....
- Einde van een drie eeuwen durende blokkade van de scheepvaart op de Schelde door Nederland ten nadele van de haven van Antwerpen.
- In de vroege ochtend vallen William Quantrill en zijn bende, waarvan het aantal geschat wordt tussen de 200 en de 450, Lawrence binnen. De noordelijke senator Lane is hun eerste doel, maar kan ontsnappen. Hierop koelen de bendeleden hun woede op de burgers van Lawrence. Ongeveer 200 mannen en jongens worden het huis uitgesleurd en voor de ogen van hun familie neergeschoten. Huizen worden in brand gestoken en de plaatselijke bank beroofd. Deze overval wordt beschouwd als een van de gruwelijkste uitpattingen van de Amerikaanse burgeroorlog.
- Oprichting van de Engelse voetbalbond, nu de oudste voetbalbond ter wereld.
- De gedelegeerden in Genève stichten het Rode Kruis.

- In de nacht van 3 op 4 december 1863 woedt een zeer zware storm in het Noordzeegebied. Langs de Nederlandse kust vergaan in totaal 36 schepen. Honderden mensen komen om het leven. De grootste scheepsramp is die van het Duitse fregat Wilhelmsburg op de Boschplaat bij Terschelling. Bij deze ramp vinden 258 passagiers en 3 bemanningsleden de dood.
- De 22-jarige Gerard Adriaan Heineken koopt de brouwerij 'De Hooiberg' in Amsterdam.
- Begin aanleg van de Nieuwe Waterweg door Pieter Caland.

De ontwerpen voor een betere toegang tot de Rotterdamse haven.

De wet van 24 januari 1863 maakte het mogelijk "in het belang van handel en scheepvaart (...) den waterweg van Rotterdam naar zee te verbeteren". Deze verbetering strekte zich uit van "Krimpen" tot aan "den Hoek van Holland". Waterbouwkundig ingenieur Pieter Caland kreeg de opdracht van de Waterstaatsdienst Holland om "de Hoek van Holland" door te steken, en de Rijnmond tot aan zee door te trekken. Eerder waren al in 1731 door Nicolaus Cruquius (1678–1754) ontwerpen voor een doorgraving gemaakt. Caland had echter in tegenstelling tot Cruquius een oplossing ter voorkoming van het weer dichtslibben bedacht. Calands plan hield dus meer in dan een simpele doorgraving tot een bepaalde dieptelijn voor de kust.

De waterstaatsdienst had geen alternatieven meer en gaf Caland de opdracht om de doorsteek te maken om de Rotterdamse haven niet in verval te laten raken. De uitvoering van de werken begonnen op 23 januari 1864 met het buitenwerk op het strand en in de zee. Met de landzijdige doorgraving kon vanwege de nodige onteigeningen pas in 1865 worden begonnen. De start van de doorgraving werd plechtig gesymboliseerd toen op 31 oktober 1866 de Prins van Oranje de "eerste" spa ter verbetering van de waterweg van Rotterdam naar zee, in de grond stak.

Het jaar 1866, we kijken even verder de wereld in.

- De HSM voltooit de ombouw van de spoorlijn Amsterdam-Rotterdam van breedspoor op normaalspoor.
- De spoorlijn Groningen-Leeuwarden wordt officieel geopend door de Staat der Nederlanden. Het is de eerste spoorverbinding van de stad Groningen. Tegelijkertijd wordt ook het eerste station in Groningen in gebruik genomen. De trein is al snel zo succesvol dat derdeklas-passagiers regelmatig in goederenwagens moeten worden vervoerd. De exploitant is de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen. De treinen rijden vanaf 1 juni.
- Pruisen brengt het keizerrijk Oostenrijk in de Slag bij Sadová (slag bij Königgrätz) een nederlaag toe.
- De eerste trans-Atlantische telegraafkabel komt gereed.

- Laatste zitting van de Duitse Bond, waarvan ook de Nederlandse provincie Limburg (met uitzondering van Venlo en Maastricht) deel uitmaakte. Beieren, Wurtemberg, Baden, Luxemburg en Liechtenstein worden onafhankelijk.
- Het Kanaal door Zuid-Beveland gaat open voor het scheepvaartverkeer. Het bijna 11 kilometer lange kanaal verbindt de Oosterschelde met de Westerschelde en is daarmee een belangrijke schakel in de druk bevaren route tussen de havens van Rotterdam en Antwerpen, Terneuzen en Gent. (Zie foto hierboven)
- Begin van de graafwerkzaamheden voor de Nieuwe Waterweg. Kroonprins Willem geeft het

startsein.

- Stranding van de Cornelia bij Ouddorp. Doordat een door de bemanning overboord gegooid fles wordt gevonden, worden de 26 opvarenden op twee na gered.
- 21.000 doden bij choleraepidemie in Nederland. In Amsterdam, dat al een waterleidingnet heeft, vallen nauwelijks slachtoffers. De druk wordt groot om ook andere steden van leidingwater te voorzien.
- Gregor Mendel laat zijn erfelijkheidswetten uitgeven.
- Alfred Nobel vindt dynamiet uit.
- Uitvinding van het Leclanché-element. Dit galvanisch element dat een spanning afgeeft van 1.5 Volt, is één van de eerste moderne batterijen en de voorloper van de droge zink-koolstofcel. Ze zal veel worden gebruikt in de telegrafie en de spoorwegsinalering.

De eerste fase van het werk aan de nieuwe waterweg bestond uit de onteigening van de boerengronden. Het waren percelen gelegen vanaf Rozenburg tot aan de Hoek van Holland. In de tweede fase werden twee evenwijdige aan elkaar liggende dammen aangelegd, dit duurde twee jaar. Tijdens het project kwam Caland met het voorstel om de dammen tot 2 km in zee aan te leggen, om de stroming van de Noordzee zo veel mogelijk te breken, zodat er ook minder slib de vaargeul in zou komen. Nadat de aanleg van de dammen was voltooid werd begonnen met de derde fase. Hierbij werd de daadwerkelijke vaargeul gegraven. Deze werkzaamheden startten zoals gezegd in 1865. De grote hoeveelheden grond werden op hun beurt weer gebruikt om de dammen en dijken te verstevigen.

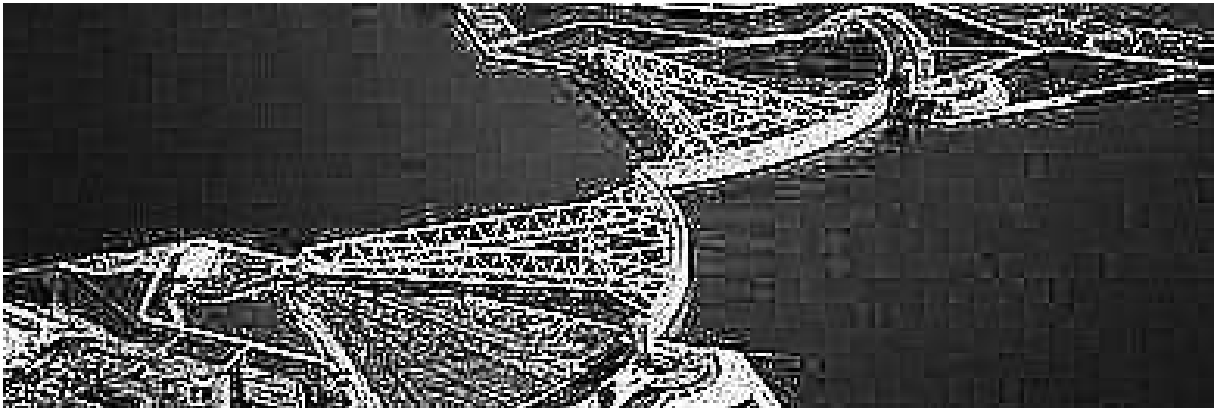
Als laatste fase werden de dammen die de vaargeul van de zee en de rivier scheidde doorgestoken. De Rijn was grotendeels tijdelijk omgeleid via de Maas, waardoor de oude Rijndelta een dusdanig laag peil had gekregen dat men de damwanden kon doorsteken. In 1872 werd de Nieuwe Waterweg een feit en was Rotterdam gemakkelijk bereikbaar.

Door stroming en erosie is de vaargeul enigszins verbreed. Vanwege de diepgang van de huidige mammoettankers moet de vaargeul echter constant worden uitgebaggerd.

De oostelijke grens van de Nieuwe Waterweg wordt tegenwoordig gemarkeerd door de Maeslantkering. De Maeslantkering ligt precies achter of op de grens waar de naar het zuiden afbuigende rivier het Scheur werd afgedamd en vanaf waar de doorgraving van de duinen begon. (Zie foto hieronder)

De gehele verbinding van Rotterdam met zee bestaat nu derhalve uit een inmiddels genormaliseerde rivier en een klein stukje kanaal, te weten: de Nieuwe Maas vanaf Rotterdam, het Scheur vanaf de samenkomst Oude Maas en Nieuwe Maas tot en met de Maeslantkering, en ten slotte vanaf de

Maeslantkering de Nieuwe Waterweg. Het is een drukbevaren scheepvaartroute voor het havengebied van Rotterdam, met uitzondering van de Europoort en de Maasvlakte. Er zijn geen obstakels zoals sluisen of bruggen die de verbinding van Rotterdam met zee belemmeren met uitzondering van de Maeslantkering welke onder extreme weersomstandigheden gesloten kan worden. Er is een veer tussen Maassluis en Rozenburg voor voetgangers, fietsers, personenauto's en vrachtauto's (Veer Maassluis).

De nieuwe zeeverbinding leverde een zeer belangrijke bijdrage aan de onstuimige groei van de Rotterdamse haven. Naast het sterk toenemende goederenvervoer droegen ook in de stad gevestigde rederijen als de Holland Amerika Lijn (HAL) en de Rotterdamse Lloyd bij aan de dynamiek van Rotterdam. Het hoofdgebouw van de HAL, nu Hotel New York, herinnert aan de honderdduizenden emigranten die van hieruit vertrokken. Sinds de opening van de Nieuwe Waterweg werden er steeds weer nieuwe havens aangelegd. Eerst in de stad zelf, maar vervolgens ook in een veel groter gebied westwaarts. Door deze groei nam de werkgelegenheid in de hele Rotterdamse agglomeratie enorm toe. Ook de werkgelegenheid rondom Alblasserdam en de Regio Drechtsteden profiteerde hier enorm van.

Maar laten we eerst nog eens even een uitstapje naar 1933 maken:

- President Hindenburg benoemt op aanraden van Franz von Papen Adolf Hitler tot rijkskanselier.

Von Papen wordt vicekanselier, en ook verder zitten er voornamelijk niet-NSDAP-leden op de sleutelposities.

- Op het Nederlandse pantserschip Hr. Ms. De Zeven Provinciën breekt muiterij uit, naar aanleiding van de bezuinigingen. De gewelddadige wijze waarop de muiterij wordt neergeslagen, er wordt een bom op het dek gegooid, leidt tot vele protesten. (Zie foto hieronder)

- Het Rijksdaggebouw in Berlijn gaat in vlammen op. Als dader wordt de Nederlander Marinus van der Lubbe aangewezen. De regering-Hitler maakt van de gelegenheid gebruik om verregerende maatregelen tegen de communisten te nemen.

- Het eerste concentratiekamp Dachau voor politieke gevangenen is gebruiksklaar.